

Suggesties verkiezingsprogramma Nederlandse Vereniging Duurzame Energie

Geachte heer / mevrouw,

De Nederlandse energie wordt snel duurzamer en efficiënter. Green Energy Day, de dag dat de duurzame energie 'op' is, viel bij de vorige Kamerverkiezingen op 16 februari en dit jaar op 2 maart. We gaan dus de goede kant op. Duurzame energie wordt steeds beter en betaalbaarder. Nederland is Europees kampioen zonnepanelen per hoofd van de bevolking. We boeken grote successen met subsidievrije windparken op zee. Meer mensen dan ooit isoleren hun woning en rijden elektrisch. De industrie zet grote stappen en veel bedrijven willen zo snel mogelijk verduurzamen. De investeringen in het elektriciteitsnet zijn verdubbeld. En duurzame gassen en warmte versnellen.

Het afgelopen jaar zagen we hoe schadelijk onze afhankelijkheid van Russische fossiele energie is. Eén land bleek in staat onze economie en samenleving te treffen en daarmee een gruwelijke oorlog te financieren. Green Energy Day is daarmee ook een Independence Day: duurzame energie maken we zelf, met betrouwbare Nederlandse zon, wind of warmte. Er zijn nog steeds honderdduizenden huishoudens en veel bedrijven met grote zorgen over de energierekening. Alle reden dus om de energietransitie te versnellen op een manier waarop iedereen mee kan doen. Er is nog veel nodig om in 2030 ten minste 55 procent minder broeikasgassen uit te stoten, het doel uit de Klimaatwet. Het is belangrijk om richting 2050 onze hele economie klimaatneutraal te maken: de tijd vliegt.

De duurzame energiesector draagt hier graag aan bij. Naast politieke wil zijn daar tal van praktische oplossingen voor nodig, juist doordat het tempo al fors is. Via deze brief doet NVDE een aantal suggesties voor uw verkiezingsprogramma. Wij wensen uw partij veel succes met het opstellen van uw verkiezingsprogramma en met de campagne. Ik ga desgewenst graag met u in gesprek over bovenstaande onderwerpen.

Met vriendelijke groet,
Olof van der Gaag, Voorzitter NVDE

1. Houd vast aan de ingeslagen weg, continuïteit van het Klimaat- en Energiebeleid

De energietransitie is een marathon, geen sprint of intervaltraining. Stabiel beleid is nodig om burgers en bedrijven duidelijkheid te geven. Het gaat om grote investeringen voor de lange termijn. Het huidige beleid biedt een uitstekende basis en is in samenspraak met vele organisaties tot stand gekomen. Alleen door hier aan vast te houden en op voort te bouwen, maken we nog kans om de doelen voor 2030 te realiseren. De maatregelen maken vele investeringen in duurzame energie, infrastructuur en energiebesparingen mogelijk. Zowel de voorstellen voor normering, belastingen als subsidie zijn daarvoor nodig, bijvoorbeeld het Klimaatfonds.

2. Focus op het versnellen van de uitvoering

Uit een [studie van CE-delft](#) uit 2021 blijkt dat de realisatie van grote energieprojecten vaak 8 à 10 jaar duurt. Kortere doorlooptijden voor vergunningen zijn hoognodig. Dit vraagt de EU ook van lidstaten via het [RepowerEU](#) Plan, via een [noodverordening](#) en de herziening van de hernieuwbare energierichtlijn. Dat vraagt ook om reservering van ruimte, in zogenaamde ‘acceleration areas’ voor bijvoorbeeld wind en zon op land, daken en water en energie-infrastructuur. Gezien de schaarse ruimte heeft meervoudig ruimtegebruik natuurlijk onze voorkeur.

Een Klimaatcoalitie van bedrijven riep eerder op tot [snellere besluitvorming](#) en een [andere werkwijze](#). [Stikstof](#) zorgt nu voor extra vertraging. Daarom pleiten wij voor een vrijstelling en stikstofruimte voor energietransitieprojecten, omdat die juist veel emissies voorkomen. Duurzame energie-infrastructuur verdient alle aandacht, als cruciale schakel tussen duurzame opwekking en verduurzaming bij energiegebruikers.

Naast deze issues hebben we een groot tekort aan vakmensen in Nederland. Er moet dus volop geïnvesteerd worden in het opleiden van technici en in leer/werk-onderwijs. Bijvoorbeeld door vrijstelling van het collegegeld in het eerste jaar, net als bij de PABO gebeurt. Zet daarbij ook in op het omscholen van personen met een praktijkberoep, het opleiden van statushouders en innovaties voor meer arbeidsproductiviteit.

3. Kijk vooruit: Plan voorbij 2030 en stel tussendoelen voor 2035 en 2040

In 2030 begint de energietransitie aan de tweede helft. Om vaart te houden, zijn nu keuzes nodig, net als nieuwe doelen: tenminste 70-80 procent minder broeikasgassenuitstoot in 2035 en de 80-90 procent in 2040. Het Europese emissiehandelsysteem (EU ETS) zorgt voor een emissievrije industrie en elektriciteitssector in 2039. Stel het doel dat de elektriciteitsopwek rond 2035 (nagenoeg) emissievrij en grotendeels hernieuwbaar is. Dat is goed mogelijk en nodig. Het kan wel alleen als de komende regering daar de juiste randvoorwaarden voor stelt, ook om leveringszekerheid en concurrentiekracht te borgen.

Naast deze drie hoofdpunten vragen we aandacht voor de volgende **specifieke punten per sector**:

Energiesysteem

- Door de overstap van olie, kolen en gas naar elektriciteit en door de elektrificatie van ons vervoer, verwarming en de industrie hebben we meer **hernieuwbare elektriciteit nodig**. De geplande duurzame energieproductie op de Noordzee moeten we realiseren met bijbehorende infrastructuur voor elektriciteit en waterstof. Daarnaast pleiten we voor het minimaal verzilveren van de ambities van de Regionale Energiestrategieën (RES) voor zon en wind op land (55 TWh). Voor de industrie is een concreet doel voor elektrificatie nodig. Het in balans houden van het elektriciteitssysteem vraagt verder een goed investeringsklimaat voor **CO₂-vrije flexibiliteitsopties**, denk aan batterijen en andere vormen van energieopslag, vraagsturing, slim laden en CO₂-vrije gascentrales.
- Een toereikend **elektriciteitsnet** is cruciaal voor de energietransitie en de economie. Het opgestarte Landelijk Actieprogramma Netcongestie (LAN) vormt een samenhangende aanpak tot aan 2030: maximale inzet op netverzwaring én het net efficiënter en slimmer te benutten. Kom aanvullend met een uitvoeringsstrategie hoe de uitrol van infrastructuur fabrieksmatig kan versnellen. Zet voor CCS en waterstofproductie op zee in op **hergebruik van bestaande infrastructuur** offshore, waar technisch mogelijk en haalbaar.
- De warmtetransitie vergt de komende jaren veel van onze maatschappij. Verschillende duurzame **warmtebronnen** en -technieken als warmtepompen, zonnewarmte, biomassa, geothermie en aquathermie zijn een duurzaam en betaalbaar alternatief voor fossiel gas. Snelle opschaling vraagt om normering naar uiteindelijk CO₂-vrije warmte, om gerichte budgetten en een centraal gecoördineerde integrale aanpak waarin in samenhang duurzame warmtebronnen en warmte-infrastructuur worden ontwikkeld en gerealiseerd.

- **Groen gas** is een flexibele schakel in een duurzaam energiesysteem. Het Programma Groen Gas lost knelpunten op en realiseert forse groei. Ga daarom door met dit programma en de bijbehorende bijmengverplichting, met oog voor uitvoerbaarheid, duurzaamheid in de keten en de betaalbaarheid van Groen Gas voor de consument.
- CO₂-verwijdering, oftewel '**negatieve emissies**' kunnen bijdragen aan de klimaatdoelen, middels: aanplant van bomen, houtbouw, biobased chemie en inzet van reststromen voor energie, met opslag van de CO₂. Formuleer een duidelijk doel, los knelpunten op, zorg voor een innovatieklimaat en beloon de bijbehorende technieken.

Industrie

- De Nederlandse industrie kan wereldwijd toonaangevend worden als groene industrie. Het ETS en de Nederlandse CO₂-beprijzing stimuleren al tot snelle verduurzaming, de randvoorwaarden daarbij zijn cruciaal. Betere handhaving en aanscherping van de **energiebesparingsplicht** kan ook niet-ETS bedrijven stimuleren.
- **Flexibele afname** is belangrijk, zowel om het elektriciteitsnet slimmer te gebruiken als om beter in te spelen op het variabele aanbod van zon en wind, met de grote prijsverschillen die daarbij horen. Dit vraagt onder andere om flexibele nettarieven en -netcontracten. En 'fixteams' die (MKB-)bedrijven hierin praktisch ondersteunen.
- Snellere verduurzaming van de grote industrie vraagt om versnelling van de **maatwerkafspraken**. Voor **bedrijventerreinen** met kleinere industrie (en vrachtlogistiek) is het belangrijk de transitie via energy hubs te versnellen in het Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen (PVB).
- **Groene waterstof** is voor bepaalde industrieën de enige mogelijkheid om het productieproces volledig te verduurzamen en onze afhankelijkheid van aardgas verder te verminderen. In 2030 is tenminste 4 GW elektrolysecapaciteit nodig, eventueel aangevuld met de import, daarna groeit dit verder. Naast subsidie voor de productie van groene waterstof, is zekerheid over de afname van groene waterstof belangrijk.

Mobiliteit

- Vervoer zonder uitstoot is goed voor klimaat, luchtkwaliteit en stikstofreductie. Stuur op **100% emissievrije nieuwverkoop in 2030** en verleng de huidige fiscale voordelen. Maak elektrische auto's niet duurder omdat ze zwaarder zijn. En maak zakelijke leaseauto's verplicht emissieloos vanaf 2026 (ook goed voor de tweedehandsmarkt). Bevorder *deelauto's*, bijvoorbeeld door subsidies daarvoor open te stellen.
- Zorg voor een goed werkende markt voor laaddiensten, zodat partijen blijven investeren in laadpunten, en zorg daarnaast via het Nationaal Actieplan Laadinfra (NAL) voor een dekkend landelijk netwerk van publieke **laadpunten**. Met slim laden kunnen gebruikers opladen op goedkope momenten en het net ontlasten. Privaat laden vraagt meer aandacht. Laat dat ook bijdragen aan de doelen van de bijmengverplichting voor brandstoffen. Laden van elektrische trucks heeft een aparte aanpak nodig vanwege de hoge vermogensvraag.
- Kabinet Rutte-IV heeft afspraken gemaakt over betalen naar gebruik. De komende kabinetsperiode is een besluit nodig. Rekeningrijden moet de transitie naar duurzame mobiliteit stimuleren, door emissievrije en efficiënte auto's goedkoper te maken.
- Stimuleer het **openbaar vervoer**, met een betere spreiding over de dag. Het OV is vaak al emissievrij en kan dat snel worden waar het nu nog niet zo is (bijvoorbeeld stadsbussen).
- Maak bestelauto's, vrachtwagens en scheepvaart emissievrij, met CO₂-beprijzing, een lager tarief voor emissieloze trucks in de vrachtwagenheffing, uitbreiding van emissievrije zones en meer hernieuwbare brandstof. Haal negatieve financiële prikkels weg, zoals de binnenvaart die geen belasting betaalt op diesel en wel op elektriciteit.

Gebouwde Omgeving

- Huizen worden de komende 30 jaar beter geïsoleerd en gaan van aardgas naar duurzame warmte. Voor bewoners vraagt dit om duidelijkheid en handelingsperspectief. **Normeren** van verwarmingsinstallaties (ruimte en tapwater) en de energieprestatie van de woning helpt daarbij.
- Het verduurzamen van de woning vraagt grote **investeringen**. Zorg daarom voor subsidies en (gebouwgebonden) leningen met lage rentes. De ISDE-regeling heeft daarom altijd voldoende budget nodig. Regel daarnaast meer budget voor verduurzaming van de armste wijken om mensen structureel te verlossen van stress over de energierekening. En maak de uitvoering werkbaarder en efficiënter met [een wijkaanpak](#).
- Gemeenten hebben de **bevoegdheid** nodig om duidelijkheid te geven over het eind van aardgas in de wijk, met een planning voor het beoogde duurzame alternatief. Cruciaal daarvoor is dat de Wet gemeentelijk instrumenten warmtetransitie (Wgiw) zo snel mogelijk in werking treedt.
- Voor de ontwikkeling van **warmtenetten** zijn duidelijke afspraken nodig over de rol van overheden, de transparantie en de betrokkenheid van private en publieke partijen bij de ontwikkeling van warmtenetten. Daarbij is voldoende ruimte nodig voor investeringen van publieke en private bedrijven, en ook voor participatie vanuit de buurt en coöperatieve modellen.